

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра української мови

**ЗАТВЕРДЖУЮ**



Декан факультету іноземної та слов'янської філології

А.М. Коваленко

«30» серпня 2018 р.

**Робоча програма навчальної дисципліни**

**Вступ до мовознавства**

перший (бакалаврський) рівень

галузь знань 01 Освіта


спеціальність 014 Середня освіта «Мова і література (французька)»

освітньо-професійна програма Середня освіта (Французька та англійська мови)

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією факультету іноземної та слов'янської філології

«30» серпня 2018 р.

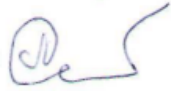
 (Громова Н.В.)

**Розробники:**

**Рудь Ольга Миколаївна**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови

Протокол № 1 від 30 серпня 2018 р.

Завідувач кафедри  Семенов О.М., д.пед.н., професор

## Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	бакалавр	нормативна	
		<b>Рік підготовки:</b>	
1-й			
<b>Семестр</b>			
1-й			
<b>Лекції</b>			
14 год.			
<b>Практичні, семінарські</b>			
16 год.			
<b>Лабораторні</b>			
0 год.		0 год.	
<b>Самостійна робота</b>			
58 год.			
<b>Консультації:</b>			
2 год.			
<b>Вид контролю: екзамен</b>			
Загальна кількість годин – 90			

### 1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Серед мовознавчих дисциплін у системі підготовки вчителів іноземної мови навчальний курс «Вступ до мовознавства» посідає особливе місце насамперед з огляду на його інтродуктивний, підготовчий характер. Курс розпочинає вивчення лінгвістичних дисциплін і створює наукову базу для їх засвоєння. Він має забезпечити усвідомлення студентами основних проблем, понять і термінів мовознавчої науки, підготувати їх до активного оволодіння всіма іншими дисциплінами мовознавчого циклу.

**Мета курсу** – ознайомлення студентів з основами теорії мови, з системою лінгвістичних понять і термінів, з основними методами дослідження мови, а також підготувати їх до свідомого засвоєння рідної та іноземних мов.

#### **Основні завдання курсу:**

- навчити студентів визначати завдання науки про мову, місце мовознавства серед інших наук;
- визначати функції мови, установлювати діалектичний зв'язок мови і мовлення, мови і мислення;

- визначати елементи мовної структури у їх взаємозв'язку;
- визначати основні процеси історичного розвитку мов та взаємодії мов і діалектів;
- навчити розрізняти звук і фонему, виробити уміння класифікації мовних звуків;
- визначити фонетичні зміни у звуковій структурі мови;
- навчити транскрибувати слова, звернути увагу на орфоепічні норми;
- навчити диференціювати поняття “слово” і “лексика”, “полісемія” і “омонімія”;
- навчити студентів диференціювати слова відповідно до їх походження;
- навчити студентів диференціювати поняття “граматичне значення”, “граматична форма”, “граматична категорія”;
- сформувати уміння і навички студентів морфологічного аналізу.

**Методи навчання:** абстрактно-дедуктивний, конкретно-індуктивний, проблемний, частково-пошуковий, інтерактивно-комунікативний.

## 2. Передумови для вивчення дисципліни:

знання з таких навчальних дисциплін, як: українська мова, іноземна мова.

## 3. Результати навчання за дисципліною:

Програма навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» ґрунтується на сучасних підходах до творчої самореалізації особистості, враховує принципи наступності, системності, міжпредметних зв'язків, особистісно зорієнтованого навчання, діалогічності й комунікативної спрямованості, діяльнісного навчання, співпраці викладача і бакалавра, скеровує подальшу роботу фахівця на підвищення своєї педагогічної майстерності.

		<b>Програмні результати навчання визначені ООП</b>
<b>Знання</b>	<b>ПРЗ-4 ПРЗ-6</b>	<b>ПРЗ-4.</b> Знання та усвідомлення сучасних філологічних і дидактичних засад навчання іноземної мови та світової літератури, особливостей використання мовних одиниць у певному контексті. <b>ПРЗ-6.</b> Знання, усвідомлення та здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання іноземної мови та світової літератури в базовій середній школі.
<b>Уміння</b>	<b>ПРУ-1</b>	<b>ПРУ-1.</b> Уміння оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.
<b>Комунікація</b>	<b>ПРК-1 ПРК-2</b>	<b>ПРК-1.</b> Володіння україномовною та іншомовною комунікативною

		компетентністю та їх удосконалення. <b>ПРК–2.</b> Володіння основами професійної культури, здатність створювати, редагувати й перекладати тексти професійного змісту державною та іноземною мовами.
<b>Автономія і відповідальність</b>	<b>ПРА–3</b>	<b>ПРА–3.</b> Уміння навчатися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набуту під час навчання кваліфікацію.

#### **4. Критерії оцінювання результатів навчання**

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за системою ЄКТС та національною шкалою оцінювання відповідно до Положення про порядок оцінювання знань студентів у ЄКТС в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка.

Накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання компетентностей, передбачених освітньо-професійною програмою, за всі види аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності: тестові завдання, презентації, контрольні роботи, поточний контроль.

Основними критеріями оцінювання знань бакалаврів з курсу «Вступ до мовознавства» є:

- 1) характер і якість самостійної підготовки студента до заняття;
- 2) ступінь усвідомлення навчального матеріалу, розуміння того, про що повідомляється;
- 3) повнота, правильність і точність відповіді;
- 4) наявність прикладів (ілюстрацій) до названих положень, визначень;
- 5) уміння застосовувати набуті знання у стандартних і нестандартних ситуаціях; безпомилкове (відповідно до вимог) виконання практичного завдання;
- 6) мовленнєве оформлення відповіді, вміння донести інформацію до свідомості інших;
- 7) дотримання в усному мовленні норм літературної мови.

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100 балів	<p>Студент виявляє глибокі знання мовної системи, усвідомлено їх застосовує під час коментування, пояснення мовних явищ та фактів; з'ясовує причинно-наслідкові зв'язки у виявленні мовних закономірностей та законів; самостійно здобуває знання, опрацьовуючи основну і додаткову літературу; використовує знання під час розв'язання пізнавальних завдань.</p> <p>Виконує вправи найвищої складності, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, подає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; спирається на знання різних концепцій та підходів до тлумачення мовних фактів і закономірностей.</p>
82-89 балів	<p>Студент володіє основним теоретичним матеріалом: знання засвідчують оволодіння основною навчально-науковою літературою, але не виявляють ознайомлення з додатковою літературою; демонструє широку лінгвістичну компетенцію.</p> <p>Виконує основні види практичних завдань, але не завжди правильно пояснює власні дії; виконує дії класифікаційного характеру, але допускає мовленнєві помилки в оформленні класифікаційних жанрів; не може пояснити вияву всіх лінгвістичних закономірностей; аналізує мовні явища.</p>
74-82 бали	<p>Студент володіє основним теоретичним матеріалом: знання засвідчують оволодіння основною навчально-науковою літературою, але не виявляють ознайомлення з додатковою літературою; демонструє широку лінгвістичну компетенцію, але не завжди її достатньо для пояснення причинно-наслідкових зв'язків у мовній системі.</p> <p>Виконує основні види практичних завдань, але не завжди правильно пояснює власні дії; виконує дії класифікаційного характеру, але допускає мовленнєві помилки в оформленні класифікаційних жанрів; не може пояснити вияву всіх лінгвістичних закономірностей; аналізує мовні явища, припускаючись поодиноких помилок.</p>
64-73 бали	<p>Студент має фрагментарний, та не завжди усвідомлений характер засвоєної інформації; наводить приклади з лекцій та підручників, не застосовує знання у нових умовах; у процесі коментування спирається лише на знання, здобуті під час колективної роботи.</p> <p>Виконує основні вправи, виявляючи уміння описового,</p>



## Розподіл балів (заочна форма)

Поточний контроль												Разом	Підсумковий контроль	Сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2				РОЗДІЛ 3						
T 1.1	T 1.2	T 1.3	T 1.4	T 2.1	T 2.2	T 2.3	T 2.4	T 3.1	T 3.2	T 3.3	T 3.4			
Поточний контроль												16	25	100
-	-	-	-	2	2	2	2	2	2	2	2			
Контроль самостійної роботи												59		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4			

## Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	<b>A</b>	<b>відмінно</b>
82 - 89	<b>B</b>	<b>добре</b>
74 - 81	<b>C</b>	
64 - 73	<b>D</b>	
60 - 63	<b>E</b>	<b>задовільно</b>
35-59	<b>FX</b>	<b>незадовільно з можливістю повторного складання</b>
1 - 34	<b>F</b>	<b>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</b>

### 5. Засоби діагностики результатів навчання:

Практичні завдання, усні відповіді, тестові завдання, презентація результатів самостійної роботи, модульні контрольні роботи, залік.

### 6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

Розділ 1. Загальнотеоретичні засади сучасного мовознавства;

Розділ 2. Основні категорії фонетики, графіки, орфографії та лексикології;

Розділ 3. Основні категорії граматики.



## **7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни**

### **РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА**

#### **Тема 1.1. Вступ**

Мовознавство як наука. Предмет і проблематика мовознавства. Зміст і основні завдання курсу “Вступ до мовознавства”. Коротка історія мовознавства. Місце мовознавства в системі наук. Зв’язок мовознавства з літературознавством, філософією, психологією, соціологією, історією, етнографією, логікою та природничими науками.

Виникнення і розвиток мовознавства. Зародження і розвиток описового мовознавства. Зародження і розвиток порівняльно-історичного мовознавства. Розвиток зарубіжного мовознавства в ХХ ст. Розвиток вітчизняного мовознавства в ХХ ст.

Методи дослідження мови: описовий, зіставний, порівняльно-історичний, структурний (дистрибутивний аналіз, аналіз за безпосередніми складниками, трансформаційний аналіз, компонентний аналіз).

Напрями мовознавства: порівняльно-історичне мовознавство, типологічне мовознавство, ареальна лінгвістика, функціональна лінгвістика, психолінгвістика, соціолінгвістика, когнітивна лінгвістика.

#### **Тема 1.2. Природа і сутність людської мови**

Природа і сутність мови. Суспільна природа мови. Суспільні функції мови. Соціальна зумовленість мовних явищ. Суспільний характер мовної норми. Соціолінгвістика, її предмет, завдання і проблеми. Інтерлінгвістика.

Мова і мислення. Проблема співвідношення мови і мислення. Менталінгвістика. Психофізичні основи зв’язку мови і мислення. Внутрішнє мовлення і мислення. Гіпотеза лінгвальної відносності Сепіра-Уорфа. Роль мови у процесі пізнання.

Знакова природа мови. Мовні знаки в процесі людського пізнання. Семіотика і лінгвістика. Знак та його структура. Знакові системи та їх типологія. Класифікація знаків. Мовний знак і мовна одиниця. Мова і несловесні форми спілкування (паралінгвістика і паракінесика).

Мова і мовлення. Парадигматичні та синтагматичні зв’язки елементів мовлення.

Структура мови. Синхронія і діахронія.

#### **Тема 1.3. Походження і розвиток мови**

Проблема походження мови. Основні гіпотези походження мови: звуконаслідувальна, вигукова, соціального договору, трудових вигуків, суспільних регуляторів, жестів, ігор, контактна гіпотези.

Закономірності розвитку мов. Фактори мовного розвитку. Зовнішні та внутрішні суперечності як джерело розвитку мови.

Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури.

Розвиток і функціонування мов у різні історичні епохи. Процеси диференціації та інтеграції. Шляхи виникнення національних мов. Літературна мова як одна з форм національної культури. Літературна мова і мова художньої літератури. Взаємодія літературних мов. Особливості розвитку літературних мов у національний період. Мовна норма, її кодифікація та поширення. Штучні міжнародні мови (есперанто).

#### **Тема 1.4. Мови світу, їх вивчення та класифікація**

Загальна характеристика мов світу.

Порівняльне вивчення мов. Значення порівняльно-історичних досліджень для вивчення історії споріднених мов.

Генеалогічна класифікація мов. Індоевропейська сім'я мов, її основні групи. Слов'янські мови, їх виникнення і сучасне поширення.

Поняття типологічної класифікації мов. Ізолюючі (кореневі) мови. Аглютинативні мови. Інкорпоруючі (полісинтетичні) мови. Флективні мови.

Соціолінгвістична класифікація мов.

## **РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ФОНЕТИКИ, ГРАФІКИ, ОРФОГРАФІЇ ТА ЛЕКСИКОЛОГІЇ**

#### **Тема 2.1. Фонетика. Звуки мови, їх вивчення і класифікація.**

Фонетика як лінгвістична дисципліна. Три аспекти вивчення звуків мови: фізичний, фізіологічний, лінгвістичний (функціональний).

Принципи класифікації звуків мови. Класифікація голосних звуків за рядом і піднесенням. Класифікація приголосних звуків: за акустичною ознакою (сонорні й шумні). Розрізнення приголосних звуків за місцем творення: губні (лабіальні), язикові (увулярні), глоткові (фарингальні), гортанні (ларингальні). Поділ приголосних звуків за способом творення: проривні, щілинні, зімкнено-прохідні й африкати. Виділення за додатковою артикуляцією звуків твердих, м'яких (палаталізованих) та аспіратів (придихових). Розрізнення приголосних за тривалістю висловлення (довгі й короткі).

Лінгвістичний (функціональний) аспект у вивченні звуків. Поняття про фонему як мінімальну одиницю мови. Відмінність між фонемою та звуком. Позички фонем, варіанти й варіації. Диференціальні та інтегральні ознаки фонем. Фонологічна система.

#### **Тема 2.2. Фонетичні одиниці і засоби. Фонетичні процеси**

Фонетичне членування мовленнєвого потоку: фраза, такт, склад, звук. Три теорії складу: еспіраторна, теорія м'язової напруги та сонорна. Структура складу: відкриті, закриті, прикриті й неприкриті склади. Монофтонги і поліфтонги (дифтонги, трифтонги). Наголос і його види; наголос словесний (динамічний, вільний, рухомий, нерухомий, музикальний, довготний) і фразовий (логічний і емоційний).

Інтонація та її елементи: мелодика, інтенсивність, пауза, темп і тембр мовлення.

Фонетичні процеси. Позиційні зміни звуків: редукція голосних, оглушення дзвінких у кінці слова, протеза. Комбінаторні зміни звуків: акомодация, асиміляція, дисиміляція, діреза, епентеза, метатеза.

Поняття про орфоепію. Фонетична і фонематична транскрипція. Транслітерація.

Чинні та історичні фонетичні процеси. Явища конвергенції та дивергенції. Фонетичні закони.

### **Тема 2.3. Письмо, його види та історія**

Передумови виникнення та основні етапи історії письма. Значення письма в історії суспільства. Етапи і форми розвитку графічного письма. Піктографія. Виникнення ідеографії (логографічне письмо, ієрогліфи). Три шляхи спрощення письма: лексичний, граматичний і фонографічний. Фонографічне письмо, три етапи розвитку: складове, консонантне і буквено-звукове письмо. Алфавіти. Грецький алфавіт. Латинський алфавіт. Кирилиця й алфавіти на кириличній основі.

Графіка й орфографія. Принципи орфографії: фонетичний, морфологічний, історико-традиційний та ідеографічний.

### **Тема 2.4. Лексикологія**

Лексикологія як розділ мовознавства. Загальна, конкретна, історична, зіставна та прикладна лексикологія. Зв'язок лексикології із семасіологією, ономасіологією, етимологією, фразеологією, ономастиком (антропоніміка і топоніміка), лексикографією.

Слово як одиниця мови. Типи слів. Повнозначні та службові слова. Слово і морфема. Слово і лексема.

Лексичне значення. Денотативне і сигніфікативне значення. Структура лексичного значення. Пряме і переносне значення. Вільне і зв'язане значення. Синтаксично і конструктивно зумовлені значення.

Лексико-семантичні категорії. Полісемія і моносемія. Омоніми, типи омонімів. Синоніми, типи синонімів. Явище антонімії, типи антонімів. Гіперо-гіпонімія і лексична конверсія.

Поняття лексико-семантичної системи мови. Словниковий склад мови. Історичні зміни словникового складу мови; причини історичних змін у лексиці. Історична лексикологія та етимологія.

Фразеологія як розділ мовознавства. Поняття фразеологізму. Класифікація фразеологізмів. Фразеологічні зрощення. Фразеологічні єдності. Фразеологічні сполучення. Фразеологічні вирази.

Лексикографія. Теоретична й практична лексикографія. Енциклопедичні і лінгвістичні словники. Одномовні словники. Багатомовні словники. Наукова лексикографія.

## РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ГРАМАТИКИ

### Тема 3.1. Морфонологія

Морфонологія і словотвір. Сутність морфеми. Види морфем.

Історичні зміни в морфемній будові слова.

Словотвірний тип, словотвірна модель.

Способи словотворення.

### Тема 3.2. Граматика. Загальні поняття граматичної будови мови

Граматики як розділ мовознавства. Предмет граматики, її розділи. Основні одиниці граматичної будови мови.

Грамматичне значення. Грамматична форма. Основні способи вираження граматичних значень слів.

Грамматичні категорії. Класифікаційні (словотвірні, дериваційні) та словозмінні (релятивні) категорії.

### Тема 3.3. Частини мови

Частини мови як лексико-граматичні класи слів. Принципи виокремлення частин мови: лексико-семантичний, формально-граматичний (морфологічний), словотвірний, синтаксичний. Класифікація частин мови: за семантичною ознакою (повнозначні — неповнозначні); за змінністю форм (відмінювані — невідмінювані); за функцією (самостійні — службові).

З історії питання про частини мови.

Частини мови в різних мовах.

Характеристика основних частин мови.

### Тема 3.4. Синтаксис. Словосполучення. Речення

Синтаксис як розділ граматики. Основні одиниці синтаксису: словосполучення, речення, складне синтаксичне ціле. Поняття словосполучення. Види підрядного зв'язку у словосполученні: узгодження, керування та прилягання. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного компонента: іменникові, займенникові, числівникові, дієслівні, прислівникові. Семантико-синтаксичні відношення у словосполученні: адвербіальні, об'єктні, обставинні.

Речення. Предикативність і модальність як основні ознаки речення. Класифікація речень: за кількістю граматичних основ (прості і складні); за кількістю головних членів (односкладні і двоскладні); за наявністю (відсутністю) ускладнювальних засобів (ускладнені і неускладнені); за наявністю структурно необхідних компонентів (повні і неповні); за наявністю (відсутністю) другорядних членів речення (поширені і непоширені); за метою висловлювання (розповідні, питальні та спонукальні); за інтонацією (окличні і неокличні). Актуальне членування речення.

## 7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.		Самост.р	Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.
<b>РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА</b>											
Тема 1.1. Вступ	4	1	-	-	-	3					
Тема 1.2. Природа і сутність людської мови	7	1	1	-	-	5					
Тема 1.3. Походження і розвиток мови	7	1	1	-	-	5					
Тема 1.4. Мови світу, їх вивчення та класифікація	10	1	2	-	2	5					
<b>РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ФОНЕТИКИ, ГРАФІКИ, ОРФОГРАФІЇ ТА ЛЕКСИКОЛОГІЇ</b>											
Тема 2.1. Фонетика. Звуки мови, їх вивчення і класифікація.	8	1	2	-	-	5					
Тема 2.2. Фонетичні одиниці і засоби. Фонетичні процеси.	9	2	2	-	-	5					
Тема 2.3. Письмо, його види та історія.	8	1	2	-	-	5					
Тема 2.4. Лексикологія.	9	2	2	-	-	5					
<b>РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ГРАМАТИКИ</b>											
Тема 3.1. Морфонологія.	7	1	1	-	-	5					
Тема 3.2. Граматика. Загальні поняття граматичної будови мови.	7	1	1	-	-	5					
Тема 3.3. Частини мови.	7	1	1	-	-	5					
Тема 3.4. Синтаксис. Словосполучення. Речення.	7	1	1			5					
<b>Усього годин</b>	<b>90</b>	<b>14</b>	<b>16</b>	<b>-</b>	<b>2</b>	<b>58</b>					

### Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1.1. Вступ	-	
2	Тема 1.2. Природа і сутність людської мови	1	
3	Тема 1.3. Походження і розвиток мови	1	
4	Тема 1.4. Мови світу, їх вивчення та	2	

	класифікація		
5	Тема 2.1. Фонетика. Звуки мови, їх вивчення і класифікація.	2	
6	Тема 2.2. Фонетичні одиниці і засоби. Фонетичні процеси.	2	
7	Тема 2.3. Письмо, його види та історія.	2	
8	Тема 2.4. Лексикологія.	2	
9	Тема 3.1. Морфологія.	1	
10	Тема 3.2. Граматика. Загальні поняття граматичної будови мови.	1	
11	Тема 3.3. Частини мови.	1	
12	Тема 3.4. Синтаксис. Словосполучення. Речення.	1	
<b>Разом</b>		<b>16</b>	

### Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1.1. Вступ	3	
2	Тема 1.2. Природа і сутність людської мови	5	
3	Тема 1.3. Походження і розвиток мови	5	
4	Тема 1.4. Мови світу, їх вивчення та класифікація	5	
5	Тема 2.1. Фонетика. Звуки мови, їх вивчення і класифікація.	5	
6	Тема 2.2. Фонетичні одиниці і засоби. Фонетичні процеси.	5	
7	Тема 2.3. Письмо, його види та історія.	5	
8	Тема 2.4. Лексикологія.	5	
9	Тема 3.1. Морфологія.	5	
10	Тема 3.2. Граматика. Загальні поняття граматичної будови мови.	5	
11	Тема 3.3. Частини мови.	5	
12	Тема 3.4. Синтаксис. Словосполучення. Речення.	5	
<b>Разом</b>		<b>58</b>	

## 8. Рекомендовані джерела інформації

### Основні:

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: Короткий нарис : навч. посіб. Київ: Вища школа, 2006. 143 с.
2. Доленко М.Т. Вступ до мовознавства : Збірник вправ і завдань. Київ: Вища школа, 1975. 152 с.
3. Дорошенко С. І. Вступ до мовознавства : навч. посіб. Київ: Вища школа, 1974. 262 с.
4. Дрогомирецький П. П., Пена Л. І. Вступ до мовознавства : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 102 с.
5. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 334 с.
6. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 368 с.
7. Левицький А. Е., Сингаївська А. В., Славова Л. Л. Вступ до мовознавства: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 104 с.
8. Монжалеї Т. К. Вступ до мовознавства : навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2011. 183 с.
9. Ющук І.П. Вступ до мовознавства : навчальний посібник. Київ: Рута, 2000. 128 с.

### Додаткові:

1. Берковець В. Словникове і фонетичне слово в сучасній українській мові. *Дивослово. 1999. № 1. С. 10–11.*
2. Бибик С. Диференційні ознаки розмовно-побутового стилю літературної мови. *Українська мова. 2011. № 4. С. 22–32.*
3. Білецький А. О. Про мову і мовознавство : навч. посіб. Київ: АртЕк, 1996. 172 с.
4. Бондар О. І. Система голосних фонем української мови: динамічний підхід. *Записки з українського мовознавства. Одеса, 2005. Вип. 15. С. 12–19.*
5. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2006. С. 65–111.
6. Бондаренко В. До питання про подвійний наголос в українському слові. *Українське мовознавство. 2008. Вип. 38. С. 19–24.*
7. Вербич Н. Фонетичний фонд Інституту української мови НАН України: історія та перспективи розвитку. *Українська мова. 2011. № 4. С. 3–9.*
8. Винницький В. М. Деякі теоретичні питання акцентології. *Мовознавство. 2003. № 5. С. 14–25.*
9. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ: Наукова думка, 1988. 256 с.

10. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
11. Глібчук Н. М. Погляди О. Курило на систему голосних фонем української мови. *Мовознавство*. 1993. № 6. С. 34–37.
12. Глущенко В. А. Лінгвістичний метод і його структура. *Мовознавство*. 2010. № 6. С. 32–45.
13. Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / за редакцією М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2011. 272 с.
14. Гордієнко Н. Сучасна лексикографія як об'єкт лінгвістики. *Українська мова*. 2011. № 3. С. 67–74.
15. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004.
16. Грещук В. В. Український відприкметниковий словотвір. Івано-Франківськ : Плай, 1995. С. 7—28.
17. Дудик П. Наголошення слів і культура мовлення. *Дивослово*. 2003. № 4. С. 19–20.
18. Єрмоленко С. С., Бечко Я. В. Відображення семантичної структури багатозначних слів на фразеологічному рівні. *Мовознавство*. 2010. № 6. С. 45–55.
19. Іванишин В., Радевич-Виницький Я. Мова і нація: Тези про місце і роль мови в національному відродженні України. Дрогобич: Відродження, 1994. С. 5–19.
20. Іващенко В. Л. Явище енантіосемії в українській термінології. *Мовознавство*. 2011. № 5. С. 30–42.
21. Карпенко Ю. О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови. Одеса : Одеський держ. ун-т ім. І. І. Мечникова, 1996.
22. Карпіловська Є. Зміни в структурі сучасної української мови та можливості їх моделювання. *Українська мова*. 2011. № 2. С. 3–19.
23. Карпіловська Є. А. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону: чинники стабілізації інновацій. *Українська мова*. 2007. № 4. С. 3–15.
24. Кисленко Ю. І. Архітектура мови. Київ: Віпол, 1998. С. 23–45.
25. Кисленко Ю. І. Системна організація мови. Київ: Український літопис, 1997. С. 52–65.
26. Клименко Н. Ф. Основи морфеміки сучасної української мови. Київ: ІЗМН, 1998. С. 3—25.
27. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. Київ: УкрДНІПКСЮ, 1998.
28. Ковалик І. І. Вчення про словотвір: Вибрані праці. Івано-Франківськ – Львів, 2007. Ч. 1. С. 21–169.
29. Колоїз Ж. В. Тлумачно-словотвірний словник okazіоналізмів. Кривий Ріг, 2003. 168 с.
30. Кононенко В. І. Сміслові конотації у структурі тексту. *Мовознавство*. 2010. № 2–3. С. 294–339.



31. Коць-Григорчук Л. Еволюція українського мовлення в діалектному просторі. *Українська мова*. 2011. № 3. С. 41–52.
32. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. С. 220–234.
33. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства : підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. С. 260–294.
34. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2006. С. 24–58.
35. Ляшук Н. Кодифікація багатозначних лінгвістичних термінів у словниках цитатного типу. *Українська мова*. 2011. № 3. С. 57–67.
36. Манакін М. Мова і загальна симетрія універсалу. *Мовознавство*. 2011. № 3. С. 26–31.
37. Масенко Л. Т. Мова і політика. Київ: Соняшник, 2004. С. 23–37.
38. Масенко Л. Суржик у системі розмовних форм побутування української мови. *Дивослово*. 2007. № 12. С. 26–31.
39. Матвіяс І. Г. Особливості фонетичної системи в західноукраїнському варіанті літературної мови. *Мовознавство*. 2011. № 4. С. 16–22.
40. Мединська Н. М. Категорія ознаковості та її реалізація ознаковими засобами. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : збірник. Вип. 4 : До 175-річчя НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. С. 75–82.
41. Мельничук О. С. Походження мови. Режим доступу: <http://izbornyk.org.ua/ukrmovalum75.htm>.
42. Мельничук О. С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства. *Мовознавство*. 1997. № 2-3. С. 3–19.
43. Мовчун Л. Словник української мови: додатковий том. Історія укладання та підсумки роботи. *Українська мова*. 2011. № 3. С. 74–82.
44. Муқан Г. М. Багатозначність і омонімія. *Українська мова і література в школі*. 1970. № 8. С. 45–94.
45. Нікітіна Ф. О. Засоби структуризації інтернаціональних терміноелементів в українській науковій термінології. *Мовознавство*. 1996. № 4–5. С. 47–49.
46. Николаева Т. М. Теория происхождения языка и его эволюция: новое направление в языкознании. *Вопросы языкознания*. 1996. №2. С. 79–89.
47. Німчук В. В. Проблеми українського правопису ХХ – поч. ХХІ ст. Кам'янець-Подільський: КПДПУ, 2002. С. 14–37.
48. Німчук В. В. Про графіку та правопис як елементи етнічної культури: історія. *Мовознавство*. 1990. № 6. С. 3–10.
49. Пилинський М. М. Літературні норми: типи та їх класифікація. *Мовознавство*. 1974. № 1. С. 11–23.
50. Півторак Г. П. Деякі методологічні проблеми дослідження етно- і глотогенезу східних слов'ян. *Мовознавство*. 2010. № 2–3. С. 8–30.

51. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Київ, 2001. С. 14–24.
52. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2010. 844 с.
53. Сокіл Б. Проблема походження української мови. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Львів, 2004. Випуск 34. Частина 2.* Режим доступу: <http://www.anthropos.org.ua/jspui/handle/123456789/1316>.
54. Тоцька Н. І. Голосні фонемі української літературної мови. Київ: Вид-во Київського ун-ту, 1973. 192 с.
55. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. С. 26–38.
56. Українська мова: Енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк [та ін.]. Київ: Укр. енцикл., 2004. 824 с.
57. Царук О. В. Кілька концептуальних зауважень до проблеми українського глотогенезу: (Проблеми походження мови). *Мовознавство. 1998. № 4–5.* С.43–48.
58. Ющук І. П. Лекції зі вступу до мовознавства : навч. посіб. Київ: Вид. Міжнар. ін-ту лінгвістики і права, 1995. С. 5–12.
59. Ющук І. Мова наша українська. Київ: Просвіта, 2003. С. 12–35.
60. Ющук І. Формування сучасної української літературної мови. *Дивослово. 2011. № 2.* С. 32–37.
61. Ярошевич І. А. Становлення й кодифікація української морфологічної термінології. *Українська мова : Науково-теоретичний журнал. 2010. № 3.* С. 44–54.

### **Інформаційні ресурси:**

1. [www.litopys.org.ua](http://www.litopys.org.ua)
2. [www.mova.info](http://www.mova.info)
3. [www.novamova.com.ua](http://www.novamova.com.ua)
4. [www.pereklad.kiev.ua](http://www.pereklad.kiev.ua)
5. [www.pravopys.net](http://www.pravopys.net)
6. [www.r2u.org.ua](http://www.r2u.org.ua)
7. [www.rozum.org.ua](http://www.rozum.org.ua)
8. <http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/>
9. <http://chak-chy-pravylno-my-hovorymo.wikidot.com/>
10. <http://kultura-movy.wikidot.com/>
11. <http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/>
12. <http://www.madslinger.com/mova/pravopys-2007/>
13. <http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/>
14. <http://ros-ukr-idioms.wikidot.com/>
15. <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/>